

Openbaar Ministerie

College van Procureurs-Generaal

Voorzitter

Mf 106WIAU

72/3

Postbus 20305 2500 EH Den Haag

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
Telefoon +31 (0)70 339 96 00
telefax +31 (0)70 339 98 51

Aan Minister van Justitie
De heer dr. E.M.H. Hirsch Ballin
Postbus 20301
2500 EH 's GRAVENHAGE

Ministerie van Justitie
DBOB/DIV/OAB/AL-OD

Dossier

Datum 21 SEP. 2010

Nummer

Ambt

Door Reg. DSC kopie gezonden

aan

D6WIAU

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
E-mail
Datum
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Onderwerp

Beleid & Strategie

20 september 2010

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen

C-DW

Advies conceptwetsvoorstel ivm verklaring omtrent het gedrag, verplichting inlichtingen verstrekken

Geachte heer Hirsch Ballin,

Bij brief van 7 juli jl. heeft u het College van procureurs-generaal gevraagd te adviseren over een conceptwetsvoorstel met de daarbij behorende memorie van toelichting. Het conceptwetsvoorstel bevat een regeling waardoor het mogelijk wordt een aanvraag voor een verklaring omtrent het gedrag voor natuurlijke personen rechtstreeks elektronisch bij de Minister van Justitie in te dienen. Daarnaast worden enkele wijzigingen van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, het Wetboek van Strafvordering en de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften voorgesteld.

Het College ziet geen aanleiding tot het maken van opmerkingen over het onderdeel van het wetsvoorstel dat betrekking heeft op de elektronische aanvraag van een verklaring omtrent het gedrag.

Voorts heeft het College met instemming kennis genomen van het voorstel om het Wetboek van Strafvordering (Sv) en de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (Wahv) zodanig te wijzigen dat het openbaar ministerie bij de tenuitvoerlegging van geldboeten, schadevergoedingsmaatregelen en administratiefrechtelijke sancties in de verkeershandhaving, voor de tenuitvoerlegging benodigde inlichtingen kan vorderen. Wel is dit voorstel voor het College aanleiding om aandacht te vragen voor het volgende.

In de memorie van toelichting wordt uitgelegd dat bij gelegenheid van de plenaire

behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel tot verruiming van de mogelijkheden van voordeelontneming is toegezegd te bezien of het niet verstrekken van inlichtingen aan het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) strafbaar gesteld zou kunnen worden.¹ Hier wordt kennelijk gedoeld op de passage halverwege pagina 6579, waarin de Minister van Justitie naar voren brengt dat hij het eens is met het standpunt dat, wat betreft de toegang tot bankgegevens, het CJIB in de verhaalsfase over de relevante informatie moet kunnen beschikken om het verhaal te kunnen effectueren en toezegt dit nader te onderzoeken. Dit standpunt is neergelegd in het voorgestelde artikel 572a, waarin wordt bepaald dat een ieder, behoudens de veroordeelde, is verplicht desgevorderd aan het openbaar ministerie de inlichtingen te vertrekken welke noodzakelijk zijn voor de tenuitvoerlegging van het vonnis, arrest of maatregel.

In de memorie van toelichting van het onderhavige wetsvoorstel wordt ook kort gerefereerd aan de passage in de handelingen, onderaan pagina 6581, waarin wordt gevraagd of het “een goed idee is om (indien er sprake is van twee keer onherroepelijk, dus in de strafzaak onherroepelijk en in de ontnemingsvordering onherroepelijk) een informatieplicht op te nemen aan het CJIB over het aanwezige vermogen dat iemand heeft.” In dit verband wordt in de memorie van toelichting opgemerkt dat de vordering zich niet kan richten tot de veroordeelde zelf. Als reden voor dit uitgangspunt wordt opgegeven dat dit in lijn is met het bestaande artikel 576 Sv en zou moeten worden gezien tegen de achtergrond van het nemo tenetur-beginsel. Voorts wordt er aan toegevoegd dat een verplichting tot medewerking evenmin geldt voor degenen die zich op grond van artikel 217 en 218 Sv kunnen verschonen.

Het is de vraag of in dit geval terecht wordt aangenomen dat het nemo tenetur-beginsel er aan in de weg staat dat de verplichting inlichtingen te verstrekken niet aan de veroordeelde kan worden opgelegd. Het nemo tenetur-beginsel is een beginsel waarbij het zwijgrecht van de verdachte en de bescherming van zijn verklaringsvrijheid centraal staat. Deze beide facetten van het nemo tenetur-beginsel moeten een waarborg bieden tegen het uitoefenen van ongepaste druk op de verdachte, waarbij het risico bestaat dat hij door de uitgeoefende druk onjuiste verklaringen tegen zichzelf gaat afleggen. De definitie van het beginsel kent verschillende varianten, die alle de strekking hebben tot uitdrukking te brengen dat de verdachte niet kan worden verplicht aan zijn eigen veroordeling mee te werken.² Het EHRM heeft het nemo tenetur-beginsel in het Funke arrest omschreven als het recht ‘to remain silent and not to contribute to incriminating himself’.³

¹ Tweede Kamer 2009-2010, 15 april 2010, nr 77, pagina's 6578-6589

² Zie hiervoor ook het proefschrift van L. Stevens, ‘het nemo tenetur-beginsel in strafzaken: van zwijgrecht naar containerbegrip’, 2005

³ EHRM, 25 februari 1993, NJ 1993, 485

Het recht om niet mee te werken aan de eigen veroordeling is geen absoluut, maar een relatief recht. Het beginsel staat er niet aan in de weg dat een persoon op basis van een specifiek wettelijk voorschrift verplicht wordt informatie te verschaffen aan de overheid, ook als hij zichzelf daarmee in strafrechtelijke zin moet belasten. Hiervan zijn verschillende voorbeelden te geven. Bijvoorbeeld het bedrijf dat verplicht was bedrijfsafvalwaterrapportages op te stellen. Deze rapportages mochten ten laste van het bedrijf in het strafproces worden gebruikt.⁴ Bekend is ook de informatieplicht van artikel 165 WvW 1994: de eigenaar van een motorvoertuig moet de personalia van de onbekend gebleven bestuurder die zich schuldig heeft gemaakt aan een verkeersmisdrijf bekend maken, ook als de betrokken eigenaar zelf de bestuurder is geweest.⁵

De werking van het nemo tenetur-beginsel is in die zin beperkt dat de bescherming van het beginsel alleen kan worden ingeroepen door een persoon die verdachte is van een strafbaar feit en daarvoor wordt vervolgd. Op het moment dat de rechterlijke beslissing in de strafzaak onherroepelijk is geworden, kan van een bescherming van het nemo tenetur-beginsel geen sprake meer zijn. Er is immers geen veroordeling meer waaraan de verdachte zou kunnen worden verplicht om mee te werken. Mogelijk zijn er andere goede argumenten te vinden voor een beperking van de bevoegdheid van de overheid om een persoon te verplichten informatie te verschaffen over zijn vermogenspositie, maar het nemo tenetur-beginsel speelt geen rol in deze discussie.

Het is een afweging van een heel andere orde of de veroordeelde kan worden verplicht inzicht te verschaffen in de stand van zijn vermogen. Een burger is in veel gevallen op grond van een regeling verplicht de overheid inzicht te verschaffen over zijn financiële positie. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de belastingen, sociale verzekeringen en subsidies.⁶ Vergeleken met deze regelingen is een wettelijke verplichting voor de veroordeelde inlichtingen te verstrekken over zijn vermogenspositie ten behoeve van de executie van een vermogenssanctie principieel niet heel bijzonder. Ook niet als deze verplichting in het Wetboek van Strafvordering wordt opgenomen. Het is namelijk niet de plaats van de regeling, maar het karakter van de verplichting die bepalend is of die al dan niet toelaatbaar is. Het College ziet om die reden geen bezwaar in een regeling in het Wetboek van Strafvordering waardoor een veroordeelde

⁴ HR 19 september 2006, NJ 2007, 39: zie in dit verband ook de uitvoerige conclusie van AG Knigge bij het arrest.

⁵ LJN BB 3173, EHRM, 29 juni 2007, 15809/02

⁶ Zie LJN BI 5906, HR, 08/01490, waar in een belastingzaak het beroep op het nemo tenetur-beginsel wordt afgewezen omdat er geen sprake is van een strafvervolgning of bestuurlijke boete-oplegging, maar van een juiste belastingheffing.

wordt verplicht mee te werken aan het bepalen van de verhaalbaarheid van zijn door de rechter vastgestelde sanctie.

Hetzelfde geldt in het geval van een ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Op het moment dat de rechter onherroepelijk heeft beslist over de ontnemingsvordering, dan is er feitelijk sprake van een vermogensschuld van de veroordeelde aan de Nederlandse overheid. De verplichting tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van het wederrechtelijk voordeel kan alleen worden opgelegd aan degene die is veroordeeld wegens een strafbaar feit. Het bepalen van de verhaalbaarheid van deze schuld kan dus geen invloed meer hebben op de strafzaak tegen betrokkene. Dat in de loop van het financieel strafrechtelijk onderzoek naar het wederrechtelijk verkregen vermogen mogelijk een verdenking ter zake van een ander strafbaar feit kan rijzen doet daar niet aan af.

Het College acht het zeker een goed idee, refererend aan de vraag, gesteld tijdens het plenaire debat over de verruiming van de mogelijkheden tot voordeelontneming, om naast 'een ieder' ook de veroordeelde te verplichten informatie te verschaffen over zijn vermogenspositie ten behoeve van de tenuitvoerlegging van een vermogenssanctie en de betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Er is geen reden om een persoon die is veroordeeld voor een strafbaar feit in dit opzicht in een meer bevoorrechte positie te plaatsen dan een normale burger, die op verschillende momenten is verplicht om aan de overheid inzicht te verschaffen over zijn vermogenspositie. Het College adviseert daarom het onderhavige wetsvoorstel op dit punt aan te passen, alsmede te bezien welke andere (toekomstige) bepalingen in het Wetboek van Strafvordering voor een wijziging in de hiervoor bedoelde zin in aanmerking komen.

Hoogachtend

Het College van procureurs-generaal

H.N. Brouwer

